

**PANEVĖŽIO KOLEGIJOS
DIREKTORIUS**

**ĮSAKYMAS
DĖL PANEVĖŽIO KOLEGIJOS ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI
VERTINIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO**

2022 m. kovo 28 d. V1-42
Panevėžys

1. Tvirtinu Panevėžio kolegijos atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo tvarkos aprašą (pridedama).

Direktorius

dr. Gediminas Sargūnas

Virginija Gimžauskienė
2022-03-28

PATVIRTINTA
Panevėžio kolegijos direktoriaus
2022 m. kovo 28 d. įsakymu Nr. V1-42

PANEVĖŽIO KOLEGIJOS ATITIKTIES MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKAI VERTINIMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Panevėžio kolegijos atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) reglamentuoja Panevėžio kolegijos (toliau – Kolegija) akademinį darbuotojų planuojamų atlikti mokslinių tyrimų atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo tvarką.

2. Aprašas parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatymais, Kolegijos statutu ir kitais teisės aktais, taip pat Europos elgesio kodekse mokslinių tyrimų etikos klausimais pateiktomis rekomendacijomis ir Lietuvos Respublikos akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriaus parengtomis Atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo gairėmis.

3. Kolegijos akademinį darbuotojų planuojamų atlikti mokslinių tyrimų atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą atlieka Kolegijos atitikties mokslinių tyrimų etikai Komitetas (toliau – Komitetas), kurio sudėtį tvirtina Kolegijos akademinė taryba. Komiteto veikla apibrėžiama Komiteto veiklos reglamente.

4. Apraše vartojamos sąvokos, kurios pateikiamos didžiąja raide:

4.1. **Prašymas** – Kolegijos akademinio darbuotojo pateiktas prašymas atlikti planuojamo mokslinio tyrimo atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą;

4.2. **Sprendimas** – Komiteto suteiktas pritarimas atlikti mokslinį tyrimą.

II SKYRIUS PRAŠYMŲ TEIKIMAS

5. Kai atliekami moksliniai tyrimai, nepaisant mokslo srities ir / ar pasirinktų metodų, kurių dalyviai yra žmonės, taip pat kai atliekami moksliniai tyrimai, kurių metu renkami ir / ar tvarkomi asmens duomenys, privaloma užpildyti Mokslinio tyrimo etikos savianalizės anketą. Atsižvelgdamas į užpildytos Mokslinio tyrimo etikos savianalizės anketos rezultata, Kolegijos akademinis darbuotojas priima sprendimą dėl kreipimosi į Komitetą. Tyrėjui atliekant biomedicininis tyrimus, turi būti vadovaujasi Biomedicininis tyrimų etikos įstatymu, Leidimų atlikti biomedicininis tyrimą išdavimo tvarkos aprašu (Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. sausio 8 d. įsakymo Nr. V-27 redakcija) ir kitais specialiaisiais teisės aktais, reguliuojančiais klinikinius vaistinių preparatų tyrimus, klinikinius tyrimus su medicinos priemonėmis ir pan. Dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo tyrėjai turi kreiptis į Lietuvos bioetikos komitetą arba regioninį (Vilniaus arba Kauno) biomedicininis tyrimų etikos komitetą.

6. Komitetui Prašymą teikia Kolegijos akademinis darbuotojas (tyrimo ar projekto vadovas) (toliau – Pareiškėjas).

7. Prašymas rengiamas pagal Aprašo 1 priede pateiktą Prašymo atlikti planuojamo mokslinio tyrimo atitiktį mokslinių tyrimų etikai vertinimą formą. Kartu su Prašymu teikiami šie priedai:

7.1. Mokslinio tyrimo etikos savianalizės anкета pagal Aprašo 2 priede pateiktą formą;

7.2. Mokslinio tyrimo aprašymas pagal Aprašo 3 priede pateikta forma:

7.4. Informuoto asmens sutikimo dalyvauti moksliniame tyrime forma, jei taikoma, pagal Aprašo 5 priede pateiktą formą ar kitą Bendrojo duomenų apsaugos reglamento (toliau – BDAR) 7 ir 13 straipsnių reikalavimus atitinkantį informuoto asmens sutikimo tipą.

7.4.1. Tiriamieji gali duoti sutikimą žodžiu (turi būti užfiksuotas, pvz., garso įrašu) ar raštu. Atliekant garso įrašą, tiriamajam turi būti suteikta informacija apie asmens duomenų tvarkymą pagal BDAR 13 straipsnį. Pvz., sutikimas pokalbio metu arba atsakymas į klausimą, arba prašymas atsakyti raštu rodo, kad subjektas sutiko būti tiriamas. Moksliniame tyrime rekomenduojama pirmenybę teikti rašytiniam informuoto asmens sutikimui.

7.4.2. Institucijose, kuriose vykdomas tyrimas ir kurių atstovai / globotiniai tiriami (pvz., kalėjimuose, vaikų globos namuose, ligoninėse ir kt.) svarbu, kad sutikimą duotų kiekvienas tyrime dalyvausiantis asmuo. Išimtiniais atvejais vietoje tiriamojo sutikimą dalyvauti tyrime gali duoti jo įgaliotas asmuo (laikantis įgaliojimų sudarymą reguliuojančių teisės aktų) arba asmuo, įgaliotas priimti sprendimus už tiriamąjį, kai tiriamasis negali savarankiškai priimti sprendimų (pvz., yra neveiksnius).

7.4.3. Vietoje tiriamojo sutikimo dalyvauti tyrime gali duoti kitas asmuo (pvz., institucijos vadovas), tačiau sutikimą dėl asmens duomenų tvarkymo privalo duoti tiriamasis. Atliekant mokslinį tyrimą institucijose, tiek tyrėjas, tiek institucija turi užtikrinti asmens privatumą.

7.4.4. Jei moksliniame tyrime taikomi intervenciniai metodai ir yra daroma įtaka tiriamajam fiziškai, sutikimas visada turi būti duodamas tik raštu arba kitu įrodomu būdu. Norint stebėti elgesį viešojoje erdvėje (pvz., prekybos vietoje, traukinių stotyje ar aukštojoje mokykloje), nereikia informuoto asmens sutikimo, jei nėra renkami asmens duomenys ir iš mokslinių tyrimų duomenų negalima gauti informacijos apie konkrečius asmenis. Tai taip pat neapima garso ir vaizdo įrašų, kuriuose asmenis galima atpažinti. Mokslinis tyrimas taip pat neturėtų trukdyti kitais būdais (pvz., atlikti vieno asmens išsamų stebėjimą), kadangi tai, kas laikoma trikdžiais, lemia kontekstas (mokslinio tyrimo pobūdis, aplinka ir kiti asmenys).

7.4.5. Sutikimas gali būti konkretus arba bendro pobūdžio. Į bendro pobūdžio sutikimo formą privalo būti įtrauktos duomenų įrašymo ir archyvavimo formos, sąlygos, tyrimo duomenų naudojimo antriniuose moksliniuose tyrimuose sąlygos ir informacija apie tiriamojo asmens duomenų tvarkymą pagal BDAR 13 straipsnio reikalavimus.

7.4.6. Jei iš tiriamųjų gaunami duomenys derinami su duomenimis oficialiuose registruose, tiriamiesiems turi būti suteikta išsami informacija apie duomenų registrus, kuriais buvo / bus naudojama, kokia informacija apie tiriamuosius buvo / bus renkama iš šių registru. Informacija apie iš valstybės registru iki tiriamojo sutikimo dalyvauti tyrime surinktus duomenis tiriamajam turi būti suteikta, laikantis BDAR 14 straipsnio 3 dalies terminų.

7.4.7. Pasyvus / numanomas sutikimas gali būti svarstomas esant ypatingoms aplinkybėms, tačiau tik tuo atveju, jei: a) dėl taikytino sutikimo atsirastų esminių ir akivaizdžių trūkumų, susijusių su mokslinio tyrimo kokybe ar tikslu ir /ar tyrėjo interesais; b) tiriamiesiems yra minimali našta ir nėra jokios rizikos; c) ypač stengiamasi informuoti tiriamuosius ir /ar jų atstovus apie mokslinį tyrimą ir galimybę atsisakyti; d) atsisakymo procedūra yra nesudėtinga.

7.4.8. Tyrime dalyvaujant vaikams, tyrėjai paprastai turi gauti tėvų ar globėjų sutikimą, kuriam išreikšti turi būti suteiktas ne mažiau kaip 10 darbo dienų laikotarpis (nesutampantis su mokslinio tyrimo vykdymo pradžios diena) elektroninio ryšio priemone susipažinti su informacijos apie mokslinį tyrimą lapu dalyviui ir informuoto dalyvio sutikimo forma. Jeigu duomenys moksliniam tyrimui renkami be būtino tėvų ar globėjų sutikimo, tėvai ar globėjai turi teisę neleisti vaikui dalyvauti moksliniame tyrime. Nėra konkrečios (universalios) amžiaus ribos, kada vaikas gali savarankiškai arba iš dalies savarankiškai priimti sprendimą dėl dalyvavimo moksliniame tyrime, todėl vertinant vaiko dalyvavimo šiame procese galimybes ir apimtį, turi būti atsižvelgiama į jo nuomonę per vaiko gebėjimą suformuluoti savo pažiūras, jo amžių, brandos lygį ir interesus.

7.4.9. Tyrėjai turi ypatingą pareigą gerbti pažeidžiamų grupių interesus per visą mokslinio tyrimo procesą. Pažeidžiami ir nepalankioje situacijoje esantys asmenys ne visada yra pasirengę ginti savo interesus bendraudami su tyrėjais. Reikėtų įvertinti tai, kad informuoto asmens

sutikimo gavimo procedūros nebūtinai užtikrins asmenų apsisprendimą dalyvauti moksliniame tyrime arba apsaugos juos nuo nepagrįsto įsitempimo. Asmenys, priklausantys pažeidžiamoms grupėms, gali nenorėti būti tiriamaisiais, bijodami nepalankaus visuomenės požiūrio į juos, todėl tokie moksliniai tyrimai yra galimi tik laikantis BDAR 6 ir / ar 9 straipsnių nuostatų;

7.5. atitinkamo turinio formą, taikomą atliekant standartizuotus tyrimus ar tyrimus su kitomis institucijomis;

7.6. Kiti dokumentai (pvz., kvalifikaciją patvirtinantys sertifikatai), kurie būtini atlikti planuojamo mokslinio tyrimo etikos vertinimą.

8. Komitetas svarsto tinkamai parengtus Prašymus, atitinkančius bendrus dokumentacijai taikomus reikalavimus, parašytus taisyklinga lietuvių arba anglų kalba.

9. Prašymai teikiami Komiteto pirmininkui, jam Kolegijos suteiktu elektroninio pašto adresu tyrimu.etika@panko.lt, kuris viešinamas Kolegijos tinklalapyje, Komiteto puslapyje, išskyrus liepos ir rugpjūčio mėnesius.

10. Jei įgyvendinant projektą atliekami keli moksliniai tyrimai su skirtingomis tiriamųjų grupėmis, rengiamas vienas Prašymas, tačiau prieduose pridedamos skirtingiems tyrimo dalyviams skirtos dokumentų formos.

11. Jei mokslo ir studijų institucijos Komitetas priima sprendimą dėl atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimo, šis sprendimas gali būti laikomas galiojančiu ir kitoms mokslo ir studijų institucijoms, kurias atstovauja mokslinio tyrimo tyrėjai. Jei tyrėjas persikelia iš vienos mokslo ir studijų institucijos į kitą ir mokslinis tyrimas buvo atliekamas ankstesnėje mokslo ir studijų institucijoje, o pratęsimas naujoje, papildomo atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimo atlikti nereikia, tačiau tyrimo rezultatai turėtų būti priskiriami toms institucijoms, kuriose tyrėjas atliko mokslinį tyrimą. Apie mokslinio tyrimo tęsimą ir jo atitikties mokslinių tyrimų etikai patvirtinimą būtina pranešti naujoje darbo vietoje. Jei moksliniams tyrimams, vykdomiems kartu su kitų Europos Sąjungos institucijų tyrėjais, kita institucija yra suteikusi atitikties mokslinių tyrimų etikai pritarimą / leidimą, Kolegijos akademiniai darbuotojai, esant poreikiui, gali prašyti atskiro Komiteto Sprendimo pritariti atlikti mokslinį tyrimą. Atliekant tarpinstitucinius mokslinius tyrimus, atsižvelgiant į bendradarbiavimo pobūdį ir kontekstą, atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą skirtingoms mokslinių tyrimų dalims galima gauti atskirai iš skirtingų mokslo ir studijų institucijų (pvz., socialiniai tyrimai vienoje institucijoje, o klinikiniai tyrimai kitoje).

III SKYRIUS PRAŠYMŲ NAGRINĖJIMAS IR SPRENDIMŲ PRIĖMIMAS

12. Prašymus nagrinėja ir sprendimus priima Komitetas. Pateiktus Prašymus Komitetas išnagrinėja per 15 (penkiolika) darbo dienų nuo Prašymų pateikimo termino.

13. Gavus Prašymą, Komiteto pirmininkas iš Komiteto narių paskiria du vertintojus, kurie Komiteto posėdžiui pateikia ekspertinę nuomonę apie Prašyme aprašyto mokslinio tyrimo atitikimą mokslinių tyrimų etikai. Jei Komiteto pirmininkas ar Prašymui vertinti paskirti Komiteto nariai mano esant reikalinga, Komitetas papildomos nuomonės gali paprašyti iš kitų Kolegijos akademinių darbuotojų ar išorės ekspertų. Papildoma nuomonė pateikiama raštu laisva forma ir gali apimti visą vertinimui pateiktą mokslinį tyrimą ar tik kai kuriuos jo aspektus (pvz., techninės įrangos naudojimo saugumą). Papildomą nuomonę teikiantys Kolegijos akademiniai darbuotojai ar išorės ekspertai turi pasirašyti Eksperto interesų ir konfidencialumo deklaraciją pagal Aprašo 6 priede pateiktą formą.

14. Komiteto pirmininkas ir Komiteto nariai turi teisę susisiekti su Pareiškėju Prašymo dokumentuose pateiktais kontaktiniais duomenimis dėl prie Prašymo pridėtų dokumentų pildymo, paaiškinimo ar koregavimo, taip pat teikti rekomendacijas ir pasiūlymus Pareiškėjui su Prašymo dokumentais susijusiais klausimais.

15. Prašymo svarstymo metu Komiteto posėdyje Komiteto pirmininko kvietimu gali dalyvauti Pareiškėjas ir kiti mokslinį tyrimą atliekantys tyrėjai.

16. Sprendimas dėl pritarimo Prašymo dokumentuose nurodytam moksliniam tyrimui priimamas paprasta posėdyje dalyvaujančių Komiteto balsų dauguma.

17. Atlikus planuojamo mokslinio tyrimo atitikties mokslinių tyrimų etikai vertinimą, Komitetas priima išvadą: a) „pritarti“, b) „nepritarti“, c) „tikslinti Prašymo dokumentus“, d) „atsisakyti pritarti ar nepritarti, nes pritarimas nereikalingas“ arba e) „atsisakyti pritarti ar nepritarti, nes mokslinis tyrimas nepatenka į Komiteto veiklos aprėptį“.

18. Priėmus išvadą „pritarti“, Pareiškėjui išduodamas ir el. paštu išsiunčiamas Sprendimas pritarti atlikti mokslinį tyrimą. Sprendimą pagal Aprašo 7 priede pateiktą formą pasirašo Komiteto pirmininkas. Komiteto pirmininko išduotas Sprendimas patvirtina, kad Pareiškėjo planuojamo mokslinio tyrimo projektas neprieštaruja bendriesiems mokslinių tyrimų etikos principams.

19. Aprašo 17 punkte išvardytų b)–e) išvadų atveju Pareiškėjui išduodamas ir elektroniniu paštu išsiunčiamas Komiteto protokolo išrašas apie priimtą Komiteto išvadą. Protokolo išrašą pasirašo Komiteto sekretorius.

20. Pareiškėjas turi teisę papildyti, koreguoti ar pateikti naujus dokumentus pagal Komiteto pateiktas pastabas per 15 (penkiolika) darbo dienų po išvados išsiuntimo elektroniniu paštu datos. Pareiškėjui be pateisinamos priežasties nepateikus papildytų arba atnaujintų Prašymo dokumentų per 15 (penkiolikos) darbo dienų laikotarpį, Prašymo dokumentai laikomi negaliojančiais ir Prašymas turi būti pateiktas iš naujo.

21. Jei Pareiškėjas po Prašymo pateikimo datos atlieka esminius mokslinio tyrimo plano pakeitimus (pvz., įvedamos naujos procedūros, įranga ir instrumentai, naujos tiriamųjų grupės, renkami nauji duomenys ir kt.), likus ne mažiau kaip 5 (penkioms) darbo dienoms iki Komiteto posėdžio, kuriame svarstomas Prašymas, datos Pareiškėjas privalo Komitetui pateikti Prašymo dokumentų papildymą.

22. Jei Pareiškėjas esminius mokslinio tyrimo pakeitimus atlieka po Sprendimo pritarti atlikti mokslinį tyrimą gavimo datos, jis privalo Komitetui pateikti naują Prašymą su priedais ir anksčiau išduotą Sprendimą.

23. Jei Pareiškėjas nesutinka su Komiteto išvada, Pareiškėjas per 15 (penkiolika) darbo dienų po išvados išsiuntimo elektroniniu paštu datos teikia motyvuotą prašymą, kuris svarstomas artimiausiame Komiteto posėdyje.

24. Kol nėra gautas Sprendimas pritarti atlikti mokslinį tyrimą, Prašyme aprašyti mokslinio tyrimo etapai, kuriems reikalingas Sprendimas pritarti atlikti mokslinį tyrimą, negali būti pradėti vykdyti. Sprendimas atgaline data neišduodamas.

IV SKYRIUS MOKSLINIŲ TYRIMŲ ETIKOS PRINCIPŲ LAIKYMASIS

25. Jeigu mokslinis tyrimas vykdomas kitoje institucijoje, tyrėjas turi gauti įstaigos ar jos padalinio, kuriame planuojama atlikti mokslinį tyrimą, vadovo sutikimą pagal Aprašo 8 priede pateiktą formą.

26. Gavus motyvuotą skundą dėl asmens duomenų tvarkymo, dėl tiriamųjų teisių ar kitų mokslinio tyrimo etikos principų (galimų pažeidimų), kreipimasi nagrinėja Komitetas.

V SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

27. Aprašas gali būti keičiamas ar pripažįstamas netekusiu galios Kolegijos direktoriaus įsakymu.
